

GODSVOORSTELLING EN MAGIE IN HET OUDE EGYPTE

18 april 1958

Goedenavond vrienden.

Aan het begin van deze bijeenkomst zou ik u er allereerst op willen wijzen, dat wij aan onze kant niet alles weten. Wij zouden dus, ondanks het feit, dat wij alles doen om dit te voorkomen, fouten kunnen maken. Zover dit noodzakelijk blijkt, zullen de sprekers u dan ook de gelegenheid geven aanvullende vragen te stellen om uw kritiek, of opmerkingen kenbaar te maken. Deze avond is er geen gelegenheid tot het stellen van vragen. Zoals u bekend is, zal dit eerst over veertien dagen het geval zijn. Het onderwerp van hedenavond heb ik nu eens in een wat andere richting gezocht, als u dat de laatste tijd gewend bent. Ik zou namelijk willen spreken over GODSVOORSTELLING EN MAGIE IN HET OUDE EGYPTE.

Over Egypte is ongetwijfeld aan de mens van deze tijd zeer veel bekend. De leek is over het algemeen niet in staat om de verschillende dynastieën en de daaronder heersende godsdienstige voorstellingen van elkaar te scheiden. Toch heeft men beschikking over voldoende gegevens om zich een redelijke voorstelling van dit Rijk en zijn bewoners te maken. De grote bouwwerken, of hun ruïnes, die zowel in Thebe, als op andere plaatsen te vinden zijn, geven u een eerste indruk van de macht, die dit Rijk bezat, evenals er een beeld rijst omtrent de macht van het priesterdom. Daarnaast heeft menigeen gehoord van het Dodenboek, terwijl een enkele bovendien gehoord heeft van het geheimzinnige boek Toth, waarin alle geheimen van de wereld in twee bladen perkament zouden zijn opgetekend. Wat is echter de achtergrond van de grote bloei van het priesterschap? Welke gedachtegang ligt ten grondslag aan het Dodenboek, welke gedachtegang ligt er verborgen achter al die vreemdsoortige Goden, wier beelden u nog heden in verschillende musea kunt aanschouwen?

In de eerste plaats moeten wij dan wel beginnen te constateren, dat het Rijk Egypte in de eerste plaats op de landbouw was aangewezen. Deze landbouw maakte al snel - gezien de ligging van het vruchtbare gebied temidden van woestijnen - een sterke verdediging en een bescherming noodzakelijk. De eerste vorm van gezag was dan ook zonder twijfel een militaire macht. Wij kunnen dit nog terug vinden in het gebruik de farao te zien als Goddelijk hoofd van de gehele legermacht. Hij was dus in feite een soort generalissimus. De krijgers van het land waren echter vaak bevreesd de krijg in te trekken zonder de bijzondere bescherming die door de magie kon worden geboden. Die bescherming is weer terug te voeren tot veel oudere tijden, tot een fetischisme, dat al hoogtij vierde, toen de mens nog leefde in hollen en zijn enige werktuigen bestonden uit wat splinters steen.

De priesters en magiërs, die plaatselijk invloed wisten te gewinnen en wonderen deden - wat wil zeggen, dat zij eigenschappen en krachten gebruikten, die anderen in die buurt niet kenden, dan wel door suggestie voorstellingen wisten te scheppen, die de leek wonderbaarlijk leken -, gaven dan ook vooral aan de heren van de krijgsbenden bepaalde talismans mee. Op de duur gingen zij er ook toe over bepaalde gebieden te beschermen door zogenaamde banvloeken. Hier ligt nu eigenlijk het begin van hun macht en grootheid. Zolang het alleen nog gaat om bescherming door middel van talismans kan de ene priester de ander bestrijden zonder gevaar. Hij kan dan krachtiger zijn dan de anderen en dit komt zijn naam ten goede. Maar wanneer zij meer algemeen bekende krachten als Goden aan gaan roepen, om in hun naam de beschermende cirkels te trekken, zou niet een strijd tussen priesters, maar tussen Goden ontstaan. Deze strijd tussen Goden zou het aanzien van de godsdienst kunnen schaden. Bovendien rust in de strijd tussen de Goden - een werkelijke strijd teminste - voor mens noch priester winst. Het gevolg is dan ook, dat uit deze reeksen van banvloeken en magische cirkels, die een zeker terrein, of een stadstaat moeten beschermen, al snel een band tussen de verschillende priesters doet groeien. Oorspronkelijk hielden zij allen vast aan een eigen visie, een eigen beeld van de machtigste God. Naast elkaar zien wij dan als zodanig vermeld de aarde, de zon en de Nijl. Zij worden in verschillende vormen uitgebeeld. Van de diergoden, die later een zo grote rol gaan spelen, is

echter nog weinig te bemerken. Anubis, de Gids der Zielen, is in deze periode nog niet bekend. Zelfs, een algemeen aanvaarde God des Doods - toch een van de eerste erkende Goden in haast alle gebieden - komt eerst naar voren, wanneer de twee rijken staatkundig gestalte beginnen te krijgen. In het Boven-Egyptisch rijk overheerst, vooral in het begin, het Nubische element. De zwarte mensen zijn vooral in de bovengebieden van de Nijl oppermachtig. Wij zien hen dan ook, tot veel later, optreden als verdedigers en stadhouders der zuidelijke gewesten. Hun eigen soort van magie is in zijn uitingen zeer sterk en blijkbaar ook voor het blankere deel van de bevolking geheel aanvaardbaar. De statige omgang met priesters en Godenbeelden, waarbij dus afbeeldingen, of symbolen worden megedragen van verdienstelijke helden of priesters, naast de beelden van de Goden, is dan ook wel te zien als van zuiver Nubische oorsprong. Dergelijke symbooltochten vinden wij nu nog terug bij enkele negerstammen. Zelfs de Massaï, die toch heel wat verder wonen, kennen deze gebruiken en houden die nog in ere. Ook de Kopten van Abessinie dragen in hun processies beelden van helden, vorsten en heiligen mee, naast het symbool van God.

In het Beneden-Egyptische rijk is de ontwikkeling ietwat anders gegaan. Belangrijk in het leven van deze mensen is het moeras, zeer belangrijk. De Nijldelta bergt immers grote rietvlakten en haast onafzienbare moerasgebieden. Daar heeft men oorspronkelijk een zeer verschillende visie. In het begin vereenzelvigd men de Goden vaak met de vogels, die wonen en vliegen op ontoegankelijke plaatsen, waar zelfs de kleine, uit rietbundels gemaakte, boten niet kunnen komen.

Wanneer zij tot een eenheid komen, is de zon hun God. In Boven Egypte echter wordt allereerst de Nijl een algemeen erkende God. Beide groeperingen kennen al snel daarna de aarde als belangrijkste Godin. Vreemd genoeg blijkt later een vereenzelvigen van de aarde met de maan te ontstaan. Mogelijkerwijze hangt dit samen met de vrouwelijke vruchtbaarheidscyclus. In de Isisverering is deze Godin dan ook in de eerste plaats de Godin van de wereld, ofschoon wij als haar voornaamste symbool een maansikkel zien gebruiken. Deze gemeenschappelijke godsbeschouwingen zijn dan wel in de eerste plaats de grondslag, waarop de macht van de priesters groeit.

Langzaam maar zeker vestigen plaatselijke godsdiensten ook tempels in andere steden. Over en weer vindt tussen verschillende tempels veelal een uitwisselen van gegevens plaats. Ofschoon sommige hogepriesters en hoofden van kloosters zich soms wel te buiten gaan aan excessen tegen andere geloofsvormen, zijn er toch steeds meer onder hen, die hun confraters en concurrenten bij een nieuwe vestiging een hartelijk welkom bereiden. Vaak brengen zij hun godsbeelden naar deze nieuwe tempels of om hun gast te bezoeken. Zo groeien er geheime priesterbonden, die in de eerste plaats magische ervaring en gedachtegang met elkaar delen.

Rond de periode dat de kronen van beide rijken worden verenigd, geldt dan onder hen veelal de volgende voorstelling. De middelen, die ons gegeven zijn, moeten niet slechts gezocht worden in het gebied van de onzichtbaren, ofschoon het noodzakelijk is tegenover leken hierop vooral de nadruk te blijven leggen. Wij kennen de tekenen van wolken en wind, kennen de geheime krachten, die schuilen in planten en dieren; wij kunnen ook in het geheim ter ere van de Goden het geweld gebruiken. Door deze middelen kunnen wij de gelovigen helpen en onze vijanden onderdrukken. Daarna zullen wij de mensheid steeds weer moeten tonen, dat er een ander leven, een voortbestaan is en hen moeten zeggen, dat dit boven al belangrijk is. De belangrijkheid van het voortbestaan vinden wij in ongeveer gelijke vorm en inhoud ook bij geheel andere vroege cultuurvormen terug. Hier klinkt iets mee, dat ons onmiddellijk doet denken aan een voortleven van Atlantische gebruiken en Atlantische sagen.

Het beschermen van de mummie als (zijnde) belangrijk voor het voortbestaan vinden wij immers niet slechts in Egypte, maar identiek in bv. het oude Mexico. De grondgedachte, die bij deze volkeren hiertoe leidt, is als volgt. De mens kan worden gedeeld in drie persoonlijkheidsvoerende voertuigen. Deze drie voertuigen kunnen onafhankelijk hun weg gaan, maar een band tussen hen is noodzakelijk om de werkelijke persoonlijkheid een zekere vrijheid van beleven te geven. Zij hebben elk hun eigen kracht. Wanneer de mens een band met de wereld en de werkelijkheid wil behouden, is het noodzakelijk, dat het lichaam op voldoende wijze wordt geconserveerd, opdat het laagste voertuig hierin schuil- en rustplaats kan vinden. Wanneer het daarin rusten kan, zal het de gestorvenen te allen tijde weer mogelijk zijn om als geest, of als levende mens, wederom op aarde te verschijnen. Deze grondslag is vooral in de Egyptische magie steeds belangrijker.

Necrologie, een bezweren van doden, als aan de lopende band, maken wij vooral in deze periode dan ook steeds weer mee.

Men heeft de gewoonte de dode te plaatsen op de knieën van een zittend afgods- of koningsbeeld. Terwijl de doden daar rusten, kunnen de magiërs door krachtige en gevaarlijke bezweringen hen het antwoord ontwringen op voor de mensen belangrijke vragen. Het gevolg is, dat men steeds meer begrip krijgt voor het Rijk van de Geest. Een groot deel van de verschijnselen die in de volgende jaren de glorie van vele tempels uitmaken zijn dan ook zeer aan het huidige spiritisme verwant. Niet alleen, dat de getoonde verschijnselen zeer veel overeenkomst vertonen met wat nog heden wordt ervaren bij zogenaamde donkerzittingen, daarnaast vinden wij onder de naam profeten, of Stem der Goden, mediums. Men ontwikkelt gaven als telepathie. Deze was een tijdlang zeer belangrijk, waar een net van in de tempels wonende telepathen in zeer korte tijd, zeer grote afstanden met redelijke zekerheid wist te overbruggen. Ook viert de waarzeggerij hoogtij en al wat daarmede verband houdt.

De magie berust echter op de reeds genoemde regels. Dit betekent op de duur, dat elke priester-magiër ook specialist moet zijn in één of meer van de zogenaamde stoffelijke wetenschappen. Onder hen vinden wij reeds zeer vroeg knappe doktoren en kruidenkundigen. Velen zijn bovendien zeer kundige psychologen, die op eenvoudige manier vele problemen van hun gelovigen uit de wereld weten te helpen. Verder vinden wij vele sterrenlezers, die opvallend goed de mathematica beheersen. Ook kennis van weerscondities is een speciale wetenschap. Sommige kloosters en tempels beroemden zich er op, dat de door hen gedane voorspellingen omtrent het weer altijd uitkomen. In de graven van enkele priesters vindt men nu nog vermeld als zeer bijzondere verdienste, dat zij het stijgen van de Nijl tot op de dag wisten te voorzeggen. De meeste wetenschappen zijn verwant met de natuur, ontleen aan haar eerst waarde door de praktische mogelijkheden, die zo ontstaan.

Toch is met al deze wetenschappelijke vooruitgang steeds weer het weten verweven, dat men niet enkel met natuurlijke en beheersbare krachten heeft te doen, doch dat heel de wereld leeft, een eigen bewustzijn en vermogen heeft. Voor de Egyptenaar van die dagen is de gehele wereld dicht bevolkt met velerlei soorten onzichtbare wezens. Daar deze onzichtbare wezens klaarblijkelijk zeer machtig zijn, moeten zij een eigen gebied hebben, waarin zij kunnen leven en eten, een soort vaderland. Ook doden keren soms tot de mensen terug en schijnen dus tot die onzichtbare wereld te behoren. Nu wordt die wereld door de betere mediums vaak beschreven. Wanneer wij nu een meer moderne beschrijving van het zomerland horen en wij deze vergelijken met de beschrijving van het Land der Geesten en der Zaligen, zoals men dit in Egypte beschrijft, dan springen reeds bij de eerste beschouwing vele overeenkomsten naar voren.

In Zomerland, maar ook in het dodenrijk van de Egyptenaren is geen honger, geen leed, geen nood en geen begeren. Er is vreugde, zo zegt men nu en verzadiging in vreugde. Er is vreugde, het koren groeit er met aren, die reiken tot aan de grond, zo zegt de Egyptenaar. De bodem draagt vrucht, zonder dat men zich vermoeit met het bewerken ervan. Er is een overvloed van Licht, zo zegt men tegenwoordig. Vroeger drukte men de overvloed van vreugde die er heerst uit door te vertellen, dat er altijd en voor ieder voldoende Egyptisch dun bier en maïskoeken (graankoeken?) aanwezig waren.

Natuurlijk mocht in het oude Egypte niet iedereen die mooie wereld binnen. Het begrip goed en kwaad was immers ook daar bekend. Voor de Egyptenaar worden goed en kwaad wel in de eerste plaats bepaald door de wet. Dit is begrijpelijk. Diktatoriaal - of zo u wilt oligarchisch - geregeerd, is hij in heel zijn bestaan van wetten afhankelijk. Zonder die wetten zou immers de grote Staat weer uiteenvallen in haar bestanddelen en zo een gemakkelijke prooi worden voor de woeste rovers uit de woestijn. Daarom is hij geneigd deze wetten evenzeer toe te passen op het hiernamaals en daardoor krijgt hij een voorstelling en begrip van het oordeel. Maar de voorstelling van dit oord werd toch weer bepaald door de volkslegenden en de overleveringen, die wij toe kunnen schrijven aan het weten omtrent Atlantis, evenals de herinnering aan een groot rijk van het zwarte ras, dat ver in het zuiden heeft gelegen. Het blijkt, dat in deze rijken een zekere vorm van rechtspleging gebruikelijk was, die weerkaatst wordt in de voorstellingen van het dodenboek. Van het Rijk der Negers in het zuiden is bekend, dat men daar een soort jury-rechtspraak kende, waarbij priesters als voorzitters fungeerden. Een van hen speelde daarbij een zeer genadige rol. Wanneer er in het oordeel twijfel, zou zijn, was hij gehouden zijn stem steeds voor de beschuldigde uit te brengen en zo in gevallen van twijfel toch diens onschuld nog vast te doen stellen. Wij vinden dit weerkaatst in de Hof der 42 Rechteren, waar immers ook

Maat, de Godin, de veer van de genade in de waag werpt op het ogenblik dat de schaal niet het noodzakelijke evenwicht of doorslag ten goede schijnt te kunnen bereiken. De antwoorden, op de vragen van de rechters zijn voor de Egyptenaar wél het belangrijkste, want zonder de juiste antwoorden te geven, kan niemand het Land der Zaligen betreden.

Stelt u zich eens voor, dat u in een wereld zou leven, waarin de magie een zeer grote rol speelt. Met het geloof aan de kracht van de magie zou u ongetwijfeld naar magische middelen grijpen, om u zó ook in gevallen van twijfel met zekerheid een toegang tot de eeuwige zaligheid te kunnen verschaffen. Daarvoor moest de Egyptenaar de stem van het hart en de krachten uit de Hal der Kennis - waarin ieder leven geheel staat beschreven -, dus weten te ontgaan. Het middel daartoe is om, zonder jezelf tegen te spreken, de juiste antwoorden aan de rechters te geven. Vandaar de scarabeeën, die wij in de plaats van het hart vinden bij vele mummies. Zij zijn veelal beschreven met spreuken, zoals de volgende: "Indien de rechters mijn hart vragen, zo antwoordt gij. Zo zij vragen naar mijn schuld, zo zwijg..." Vaak staan de eventueel te geven rituele antwoorden er dan ook nog op geschreven. Het dodenboek is eigenlijk een gebruiksaanwijzing, een handleiding, waaruit men kan leren, hoe men, dank zij handigheid en het gebruik van magie, de eeuwige rechtvaardigheid om de tuin kan leiden en zich zo een zekere toekomst in de eeuwige zaligheid kan verwerven.

Het is duidelijk, dat een dergelijk geloof voor de eenvoudigen van geest aanvaardbaar moest zijn en aan een zekere behoefte tegemoet kwam. Maar de grote denkers - en laat ons niet vergeten, dat onder de priesters mannen der wetenschap waren, die men nog heden onder de genieën zou rekenen - moesten inzien, dat een dergelijk bedrog niet met de erkende wetten van het Al overeen te brengen was. Zo moesten zij daar wel heel anders over denken en zo ontstond een geheim geloof in Egypte, dat wel een zeer zonderlinge grondslag heeft. In tegenstelling met alles wat later verkondigd wordt, aanvaardt het namelijk geen omschreven of te bepalen God. Dat heeft u misschien niet zo vaak gehoord. Toch is juist dit waar en belangrijk.

De Egyptenaar uit de tijd rond de vereniging van de beide Rijken stelde zich de kosmische wereld als volgt voor: Ten eerste is er de leegte, waarin persoonlijkheden bestaan. Deze persoonlijkheden zijn niet zelf de Schepper. Zij zijn slechts krachten, die bestaan, ofschoon men niet weet waarom. Deze wezens geven bepaalde krachten aan de wereld. Deze krachten zullen op aarde gebruikt kunnen worden door de mens, indien hij voldoende weet over die Goden. Hier kijkt dus de magie toch weer om de hoek. Om nu echter in religieuze zin toch een eenheid te verkrijgen, gaat men de levenskracht zelf, die niet - uitdrukkelijk niet - verpersoonlijkt wordt, zien als het allerheiligste.

Wij vinden dit dan onder meer uitgedrukt in de Zonnegod Ra, die als een vertegenwoordiger van de levenskrachten optreedt. Wij vinden het echter ook steeds weer uitgedrukt in het verlossingsprincipe, waarvan Osiris de grootste vertolker is. Slechts door het leven te herkrijgen en de dood te overwinnen, kan de mens voortbestaan. Osiris is degene, die alles overwint, Hij is geboren uit de aarde en de hemel. Wij allen zijn teminste uit de aarde geboren, de aarde die vruchtbaarheid geeft. Zonder haar zouden wij immers niet kunnen bestaan. Wanneer nu de God, die boven deze krachten staat, onbekend is, zullen wij ons moeten wenden tot de lagere krachten, die wij kennen. Wij zullen hem als Godheid kunnen eren, maar nooit als de werkelijke, de opperste God. In vele tempels bevond zich dan ook achter de nis in het Heilige, waarin het Godsbeeld zich bevond een tweede, ledige nis. Men heeft wel gemeend, dat dit diende voor bijzondere gelgenheden, dan wel dat daarin soms een tweede beeld geborgen werd. Dit is echter niet waar. Deze tweede nis was dan bestemd voor het ledige, het onbekende, dat achter alle Goden als werkelijke kracht schuilt. Dit onbekende vrezen en eren de priesters tegelijk. Omdat zij het vrezen en niet kennen, verkondigen zij het bestaan daarvan zeker niet aan het volk.

Het resultaat is o.m. de opstand van Ich-n-Aton, de Zoon van Aton, die een nieuw Godsconcept tracht te prediken. Hij leert omtrent een feitelijke en alomvattende God, Die overal heerst en ingrijpt, een God, Die niet te vergelijken is met reeksen van natuurkrachten, die verpersoonlijkt werden. Het priesterdom kon dit echter, ook om religieuze redenen, niet aanvaarden. Want Aton is, ondanks alles, beperkt. God moest echter volgens het begrip van de priesters minder bepaald en meer oneindig zijn dan het beeld van Aton kon inhouden voor hem. God was en bleef voor hen de grootste abstractie. Alle geloof in Egypte kan steeds weer worden terug gevoerd op het ene feit, dat achter de vele Godsgestalten deze onzichtbare en niet gekende kracht schuilt. Hierdoor is het alleen mogelijk, dat de vele verschillende tempels, die allen verschillende Goden en andere principen voorstaan, toch als eenheid handelen. Alleen hierdoor is het mogelijk, dat men gelooft, dat het "Ik", wanneer het zich van de aarde bevrijdt, tot een ander bewustzijn kan komen. In een

geval althans staat geschreven: "... en dan zal hij de nieuwe Goden zien..." Dit was de hogepriester Arepthes, die in het dal der koningen begraven ligt. Zijn graf werd enige tijd geleden gevonden en op de wand staat deze zin woordelijk gegrift. Er is hier sprake van een concept van nieuwe Goden, die zouden heersen in de nieuwe wereld. Dit lijkt er op, dat men aan de kosmische wetten, zoals zij in een wereld tot uiting komen, de naam van Goden geeft.

Het geloof aan die nieuwe wereld maakt echter de mens steeds weer bevreesd het oude zo maar te verlaten zonder meer. Dit wenst men niet. Zo baseert de gehele religie van het oude Egypte zich, naast een zeer groot deel van de magie, er voornamelijk naar te streven een verbinding te vormen tussen de gekende wereld en het onbekende rijk, waarin de geesten leven. De gehele praktijk van de godsdienst en alle ritueel is er op gericht de onbekende wereld en zijn wetten in overeenstemming te brengen met het gekende, opdat allen deze wetten en krachten eens zouden kunnen begrijpen en hanteren. Wat de waarheid van deze stellingen is, kunnen wij misschien hier in enkele woorden kort samenvatten.

God is zo groot, dat Hij juist hierdoor voor ons onkenbaar wordt. Elke voorstelling van het Goddelijke, die wij kennen is uiteindelijk niets anders dan een omschrijven van een zeer klein deel van Zijn wezen en kracht. Dat heeft men ook in het-oude Egypte dus gevoeld. Wanneer wij vrezen voor een onbekende wereld, omdat wij bv. ons te zeer van onze schuld bewust zijn, dan zoeken wij steeds weer op enigerlei wijze deze andere wereld aanvaardbaar te maken en aan de consequenties van onze daden te ontkomen. In veel later ontstane godsdiensten zien wij dergelijke gedachten verknoopt met de schuldbelijdenis op het sterfbed, sacramentele versterking van het wezen, vrijspraak van schuld, en dergelijke. De oude Egyptenaren brachten hun doden voedsel en andere gaven. In latere tijden zien wij familieleden voor hun gestorvenen aflaten vergaren. Weer elders worden rijst en bloemen of verdiensteoffers gebracht met hetzelfde doel. Zelfs in andere kerken en rassen door alle tijden ziet men een zoeken om verdiensten te vergaren ten bate van de gestorvenen. De gedachtegang is dus zelfs aan uw tijd zeker niet vreemd.

Het onbekende van de komende wereld doet steeds weer zoeken naar contacten met die wereld. Het is de vrees, die in de eerste plaats het zoeken naar deze verbinding en het handhaven ervan probeert te bevorderen. Ik meen, dat de velen, die op het ogenblik zoeken naar een ontsluiting van de geheimen van de dood en een bewijs van voortbestaan hun zoeken en geloven op dezelfde vrees baseren, die eens de oude Egyptenaren tot hun magisch rituele bezweringen brachten. Dit moge vele van de aanwezigen misschien hard klinken, maar toch is het waar. Er is een parallel te trekken. De betekenis is dan ook zeker niet gelegen in de vorm, die dit denken uiteindelijk als geloof aanneemt. Wel belangrijk zijn de gevolgen, die voor de mens hieruit voortvloeien. Uit angst voor het hiernamaals vooral streeft men naar een harmonie met de krachten van de Goden, of, - indien het weten verder is gegaan -, met de krachten van de kosmos. Deze harmonie is belangrijk boven alles. Indien wij werkelijk in éénklank kunnen zijn met het geschapene en zo onze juiste plaats daarin kunnen nemen, hebben wij het werkelijke doel van ons leven gevonden en de taak volbracht, die ons is opgelegd.

De leer van het oude Egypte heeft daartoe kunnen leiden. In het zoeken naar eenheid met de kosmos zijn aan enkele van de geestelijk groteren onder hen geheimen geopenbaard als bv. het wezen van de materie. Dit was als magisch geheim in die dagen reeds aan enkelen bekend. Verder kende men bv. de bloedsomloop en de werkingen van het zenuwstelsel, iets, wat volgens de stand van de medische techniek in die dagen onmogelijk zou moeten zijn. Ook werd hen het wezen van andere werelden geopenbaard. Dit trachtten zij later uit te beelden in hun inwijdingsceremonieën. Wij kunnen dus zeggen, dat zij reeds veel wijsheden hadden gevonden. De grootste wijsheid was echter: Slechts wanneer de mens zonder vrees en zoekende naar harmonie met al, wat hij als Goddelijk erkent, zijn weg gaat, zal hij ongehinderd voort kunnen gaan. Elke hinderpaal, die voor hem opdoemt, zal hij overwinnen, of terzijde kunnen stellen. Ook geestelijk zal hij alle tegenstand kunnen overwinnen, omdat aan eenieder, die zonder vrezen beseft, en verlangt naar het allerhoogste, vele krachten zullen worden gegeven.

Ik meen, vrienden, dat wij ook voor de huidige tijd ons rustig bij dat laatste zullen neer kunnen leggen. Wanneer u over het gesprokene nog opmerkingen wilt maken, zal ik deze gaarne beantwoorden.

Vraag: Bestond er ook een hiëroglief van die onbekende God? Kon de Ankh niet dienen?
Antwoord: Neen, wel stond de Ankh als symbool voor een visie die met het erkennen van die onbekende God gebonden en in overeenstemming was. Maar de onbekende God werd vaak

aangeduid of uitgebeeld door een ledige cartouche. Vooral in het begin van deze erkenning gebruikte men dus een cartouche zoals voor koningsnamen werd gebruikt, maar dan geheel ledig. In latere tijden heeft men hem wel eens getracht om te definiëren. Wij vinden dan als symbool een cartouche, waarin geschreven staan de drie lijnen van het water, de drie aren van voeding of koren en een vleugel of vederpen, waarmee men tracht aan te duiden, dat het Goddelijke al het gekende en voorstelbare omvat. Een juistere definitie, die tevreden kon stellen, heeft men voor dit begrip echter nooit gevonden. De Ankh zelf geeft de wereld weer, een wereldkruis dus, waarbij alles gezien kan worden als kringloop, zodra een zeker punt van bewustzijn is bereikt. Voor die tijd doet alles zich voor als een groei of evolutie. Ter erkenning van de erkende kringloop dient men met het menselijke bewustzijn, horizontale balk (als) een klein aanrakingspunt, altijd blijven bestaan. Om te komen tot een juist erkennen van de kringloop van de krachten, zal men echter dienen te weten omtrent de werkelijkheid, dus de geuite werelden.

Vraag: Ik meen, dat de Ankh ook Licht betekende. Licht benadert in onze voorstelling het Allerhoogste.

Antwoord: Inderdaad, maar Licht op zich is - laat ons dit niet vergeten - de bron. Het is slechts het verschijnsel. Volgens de Egyptische gedachte is de kringloop, waarin niet slechts mensen, maar ook Goden zich bewegen, het verschijnsel van de onbekende kracht; voor dit verschijnsel, niet voor de kracht zelf staat dus de lus of cirkel, die het Ankhkruis bekroont. Deze kringloop wordt ook vaak weergegeven in de vorm van farao's shepersstaf, die in de latere tijd veelal gebezigd wordt met inwaarts wijzende krul, i.p.v. met de oorspronkelijk uitwaartswijzende en bladvormige kluitwerper. Deze omvorming moet zich rond de 10de dynastie hebben afgespeeld.

Vraag: Waarom dat? Wat was de dorsvlegel?

Antwoord: Dat was geen dorsvlegel. Dit was de roede. Een soort karwats. Door de sheperstaf en de roede te dragen en te hanteren geeft de farao aan, dat hij de vader en hoeder van zijn volk is, maar dat hij ook het absolute geweld over leven en dood bezit. Hij houdt de beide staven echter altijd met gekruiste armen om aan te geven, dat beide krachten ondeelbaar zijn in zijn persoon. Gezien de veronderstelde Goddelijke afkomst van de vorst impliceert dit tevens, dat hij oordeelt volgens de Goddelijke liefde en recht spreekt uit de wetten der eeuwen. Dus s.v.p. niet meer spreken over een dorsvlegel. Farao dorste niet. Dat liet hij anderen voor zich doen. Maar dat men deze herdersstaf vaak ziet met een naar binnen gebogen krul, legt sterk de nadruk op de overeenkomst met de bisschopsstaf, of kromstaf van de abt. Ook hier ziet men, zelfs in deze dagen, nog wel een schijnbaar als sier aangebrachte naar buiten gebogen punt, die bladvormig is. Ook dit is terug te brengen tot de eeuwenoude herdersstaf. Hierbij zocht de herder een staf met gebogen uiteinde, waaraan het einde licht naar buiten gebogen en afgeplat was, of kon worden. Deze afplatting werd dan gebruik om kluiten naar afgedwaalde dieren van de kudde te werpen en hen zo tot terugkeer naar de kudde te bewegen. Ofschoon misschien de zin van deze afplatting verloren is gegaan, is het symbool bewaard gebleven. Bij voornoemde staven vinden wij dan in de vorm van een ornament vaak nog een dergelijke kluitwerper aangeduid. De kunstenaar of ontwerper maakt hiervan dan vaak een knop van een bloem of blad, dat met de kromming van de krul mede verloopt.

Vraag: Hoe past Osiris in dit stelsel?

Antwoord: In de eerste plaats paste hij in de Zonneleer, het verschijnsel van de ondergaande en weer rijzende zon. Ten tweede gaf zijn figuur uitdrukking aan het menselijke verlangen om uit elke onderwereld weer een weg naar het Licht te vinden. Wij vinden deze gedachte evenzeer in de Griekse mythologie terug en bij het mysterie van Belders (Baldur) terugkeer in de Germaanse mythologie. Osiris' sterven en weerkeer geeft aan dat het menselijke leven evenals de zon wordt uitgeblust, maar het wezen zich toch steeds weer zal keren. Dit impliceert, dat vooral in de betere kringen van Egypte, ook de reïncarnatieleer enigzinds werd aanvaard. Daarnaast duidt de figuur Osiris, de mens, erop, dat de dood geen werkelijke uitblussing is, maar na het doorstaan van de nacht steeds weer een beleven van de morgen, waarin men moet ontwaken. Ontwakende overwint hij alle geweld en alle vrees, die de onderwereld eigen zijn. Osiris verlamt de draken des vuurs met zijn blik en keert zo hun geweld van de zonneboot af. Daarna kan men door de poorten van de onderwereld in een nieuwe wereld uitvaren en, gaande door de hemelen, de oude wereld omspannen. Symbool dus van een herleven, onverschillig, of dit in stoffelijke, of geestelijke

gedaante geschiedt. Thans, vrienden, geef ik het woord over aan een tweede spreker. Goedenavond.

DE MYSTIEK VAN DE MODERNE WESTERSE MENS

Goedenavond vrienden,
Het tweede onderwerp mag U zelf stellen.

Voorstel: DE MYSTIEK VAN DE MODERNE, WESTERSE MENS

Spreker: Allereerst zou ik hierbij op willen werken, dat de mystiek van de moderne, westerse mens grotendeels gebonden blijkt aan zijn zeer grote innerlijke onzekerheid. Vandaar, dat hij altijd weer terug grijpt naar het materialisme als een basis. Wanneer hij deze al verlaat, weet hij toch nog steeds weer zekere, meer materiële beelden en opvattingen met zijn mystiek te verknopen. Typisch is het vooral, dat deze moderne mens zich zeer gaarne beroeren laat en ontroeren door klanken en beelden. Hij zoekt zijn eigen wereld daarin als het ware te ontvluchten. Vroeger heeft men dit ook geprobeerd. Maar toen ontvluchtte men de werkelijkheid van zijn wereld meer in de filosofie en de geheimzinnigheid van een geestelijke wereld, waarover men veel kon debatteren, zonder dat de wereld zelf daardoor nader bepaalbaar werd. Ik denk hier o.m. aan de alchemisten, die in de ontwikkeling van het westen een zeer belangrijke rol hebben gespeeld. Maar wij kunnen ook denken aan de grote bouwmeesters van de middeleeuwen, die hele kathedralen wisten te bouwen uit een wonderlijk kantwerk van gehouwen steen. Laat ons alleen maar eens denken aan de vaak uit steen of hout gehouwen oksalen, die dienden als scheiding tussen het heilige en het profane deel van de kerk. Het priesterkoor en de rest dus. Dit wil natuurlijk niet zeggen, dat in het priesterkoor alleen maar heiligen zaten. De aanduiding is zuiver symbolisch. Ook op andere wijze werd bij denken en streven de gedachte heel vaak verstoffelijkt.

Voor de moderne mens echter, met zijn groter inzicht in de waarden van de natuur, wordt het steeds moeilijker zijn onstoffelijke gedachten en ervaringen toch nog weer stoffelijk uit te drukken. Zijn enige uitweg ligt in de meer abstracte wereld van de rekenkunde, de speciale vormen van meet- en rekenkunde, waarmee hij door kan dringen tot de gebieden van het allerkleinste van de materie. Degenen die dit presteren, komen dan ook tot een mystiek beleven en beschouwen van het zijnde. Zij zijn niet meer materialisten pur sang, doch vinden in de basis van de materie een expressie van hogere waarde, die zij in het beschouwen leren ook innerlijk te beleven. Vandaar dat veel van de groten op dit gebied ook tevens grote mystici zijn. Zij baseren zich op het innerlijk beleven van ongrijpbare krachten, die zij zich voor kunnen stellen door de abstractie, waartoe zij de materie hebben weten terug te brengen.

Helaas is dit de doorsneemens nog niet helemaal gelukt. Hij zoekt naar een uitlaat, een mogelijkheid tot expressie van de in hem levende honger. Hij verlangt een idee te vinden, dat hem macht geeft over zijn wereld, dat hem in staat stelt meer dan alleen de uiterlijkheden van het bestaan intens te beleven. Wij zouden kunnen zeggen, dat voor sommige van deze moderne mystici het bezoeken van bioscoop of theater de basis is geworden van hun vermogen tot meer mystiek ervaren. Dit klinkt u misschien zonderling. Maar de dromen, waarmee zij zich daar vereenzelvigen, brengen soms een denken over niet geheel stoffelijke waarden met zich. Men komt dan tot een doorvoeld beleven, ook hiervan.

Wanneer echter de vormbeheersing van het materialisme op een ogenblik niet meer voldoende houvast biedt - waar het nog alleen schijnt te gaan, omdat de expressiemogelijkheden in de materie niet voldoende meer zijn -, komen wij te staan voor de noodzaak naar een zelfbeleving en uitdrukking te zoeken, die, gebaseerd in de materie, toch op een voor het "Ik" aanvaardbare manier onstoffelijke en eeuwige waarden voor zich leert bevatten. Zo komt de mens er toe zijn leven, of grote delen van zijn leven, te wijden aan de hieruit voortvloeiende gedachtegang. Onder meer ligt dit alles besloten in de geheimleer van verschillende verenigingen. Wij zien de mens hiernaar ook zoeken, in of buiten de kerken, in een meer dogmatische denkwijze. Verder brengt dit zoeken een dromen met zich, waarmee men de innerlijke mens voor zich tracht uit te drukken.

In de schilderkunst zijn enkele expressionisten hiervan een aardig voorbeeld. Ofschoon, om eerlijk te blijven, het er hier en daar wel wat somber uit moet zien, wanneer hun kunst inderdaad een ware uitdrukking van hun innerlijke gesteldheid is. Maar goed, ook zij zijn zeker mystici. Zoeken zij niet in zichzelf de zin van het leven te erkennen, te vinden en te beleven? Daarin ligt toch m.i. wél de eerste kwalificatie, die noodzakelijk is voor de mysticus. Want deze voelt de wereld van het grotere aan, verzinkt zijn eigen wezen daarin en komt zo tot een geheel nieuw concept van leven. Hij vindt zo de geheimen van het bestaan, die hij meer materiëel tracht uit te drukken door rituele gebaren, gebedsspreuken, muzikale uitingen, beeldende werken enz. enz. Het is wel duidelijk, dat elke moderne mens, die buiten het stoffelijke om zoekt iets te erkennen - zelfs indien dit somber is als bij enkele vormen van existentialisme - een mysticus mag worden genoemd, omdat hij zoekt zich te vereenzelvigen met de grondwaarden van het leven.

Helaas geldt die somberheid echter niet alleen voor de westerse mens. Want ook het oosten komt meer en meer onder de invloed van het westen en begint juist in dit gebied meer en meer de sombere westerse tendenzen ook in zich te vertonen. Dat men hierbij zowel in het westen als in het oosten nog niet in staat is een scheiding te maken tussen het zuiver geestelijke en het zuiver stoffelijke is te betreuren. Aan de andere kant zal ook de stoffelijk gevormde symboliek, die het mystieke wezen in de aanvaarding daarvan uit moet drukken in vele gevallen reeds nu een grote schoonheid kunnen bezitten en zo als een sleutel kunnen gelden voor de geheimzinnige wereld, waarin het "Ik" rond zich krachten erkent en in zich tracht te ervaren, die behoren tot een ander bestaan dan het gekende. Krachten, die zeer waarschijnlijk zullen behoren tot een andere wereld dan die waarin de mens nu leeft. Veel van het moderne mysticisme berust op een mystificatie, die desalniettemin aan de mystieke behoeften van de wereld tegemoet komt. Hierdoor kan uit een, op zich niet mystieke mystifikatie, zelfs een mystiek beleven ontstaan dat de mens door zijn mystieke kwaliteiten zo zeer verheft, dat hij tot een werkelijk mystiek en kosmisch beleven kan komen.

Vraag: Wilt u die laatste parafrase nog eens uit de doeken doen?

Antwoord: Het was geen parafrase. Het was meer een vaststelling. Het is namelijk zo, dat menige geheimleer van uw tijd uitgaat van feiten en stellingen, die niet volledig juist zijn, of zelfs van stellingen, die bewijsbaar onjuist zijn. Ik zal niet nader vermelden, wie of welke, dan kunt u altijd nog lekker zeggen, dat natuurlijk die anderen zo dom zijn. Dit voor werkelijkheid uitgeven van niet juiste waarden, deze misrepresentatie, noemde ik nu een mystifikatie, een verhullen van werkelijke toestanden of feiten. Dit verhullen van werkelijke toestanden of feiten komt aan de behoeften van de mens tegemoet. Hierdoor juist komt hij tot een nadenken over het onstoffelijke. Voorbeeld: De heks van Endor. Tegenwoordig zijn er geen heksen meer. Als u daarover meer wilt weten, kunt u het beter aan gehuwde mannen vragen. Maar die heks van Endor was ook uit op een mystifikatie. De geest, die zij opriep, zou volgens haar zeker niet de geest van (koning) Saul geweest zijn, ook al zou hij daarvoor zijn doorgedaan. Maar in haar zoeken naar dit bedrog bracht zij - dank zij de instelling van de eerlijk zoekende, die bij haar was - de werkelijkheid naar voren. Dit is nu zeer opvallend bij deze door mij genoemde mystieke mystificaties: ondanks de onwaarheid van hun inhoud en voorstelling kunnen zij binnen de oprecht zoekende mens bepaalde snaren aanslaan, die hem in staat stellen de waarheid te benaderen en te leren begrijpen. Dat was nu een parafrase over mijn omschrijving, die u zoëven een parafrase genoemd hebt.

Ik ga de zaak sluiten. Na de pauze is er dan tijd voor de esoterie, die met de mystiek, ook van de moderne mens, toch wel zeer verwant is. Wie weet, vindt u daarin wel iets terug van hetgeen ik zo even in verband met de westerse mens voor u besprak: een mystieke of innerlijke wijsheid, die niet in staat is de feiten, zoals zij waarlijk erkend zijn, geheel uit te drukken, dit in vaak klinkende termen móet verhullen, omdat de werkelijkheid, zoals ervaren nog niet uitspreekbaar is. Toch kan zo een beleven naar voren worden geroepen, waardoor men ondanks de beelden, die worden gebruikt de waarheid kan aanvoelen en beleven.

Ik wens u verder een genoegelijke avond. Het was ook mij een genoeg. Ik ga nu, zij het niet helemaal met genoeg, weg. Goedenavond.

ESOTERISCHE SPROOKJES

Goedenavond vrienden,

Eigenlijk moet ik met u gaan praten over de esoterie. Maar wanneer ik daar eens zo over nadenk, dan heb ik allereerst de lust daar een titel boven te zetten. Zij moet uitdrukken, hoe ik dit zie. Eigenlijk is het een heel eigenaardige titel.

Er was ereis een bloem, die erg trots was. Zij bloeide vroeg in de morgen open. Wanneer zij zo lonkte tegen de zon en pronkte met de parelen van dauw, die de nacht haar had geschonken, keek zij trots om zich heen en riep tot het licht in de hemel: "Zie, er is er geen, schoner dan ik." Tot de tuinman op een morgen kwam en de bloem afsneed. Zij werd meegenomen naar een groot huis, waar de plechtstatige mensen op een vervelend deftige manier dineerden zonder naar de bloemen te kijken, die tot sier moesten dienen. Bloemen, die geen water hadden, bloemen, die langzaam moesten verdorsten. Toen pas, nadat zij haar schoonheid verloren had, ontdekte deze bloem, hoe kostbaar het leven is, ook zonder schoonheid. Het vonkje leven, dat haar bleef, keerde echter op de wereld terug. Want in sprookjes keren ook de bloemen wel op de aarde terug, zij het dan door de bemiddeling van een weldoende fee. Terug in de frisse wind, geborgen nog, jong tussen het groene gras, sprak zij tot zichzelf: "Dit keer zal ik nederig zijn". Daardoor groeide zij zo klein en zo verborgen, dat een spelend kind zonder de kleine bloem te zien, haar vertrapte. Toen had zij geen kelk meer om naar de zon op te heffen, maar op haar geschrei kwam de weldoende fee, die haar reeds het leven had terug gegeven en schonk haar nog een mogelijkheid om vorm en leven te kiezen. "Maar", zo sprak zij, "dit is werkelijk voor de laatste keer, kies nu een werkelijk bevredigende, goede vorm." Weet u, wat die bloem toen deed? Zij werd geen bloem meer. Zij werd een doodgewone struik, die heel onopvallend bloeit. In de winter buigt zij zich voor de stormen en in de zomer richt zij zich fier op en geeft schaduw aan het kleinere leven. In deze vorm heeft zij lang - en naar men zegt ook zeer gelukkig - geleefd.

Wanneer een mens aan esoterie gaat doen, gaat het hem vaak op dezelfde manier. Eerst is hij trots op de wijsheid, die hij in zich kan bevatten. Hij pronkt met elk nieuw en wijs gezegde, wat hij ergens op heeft kunnen vangen en zegt tot de wereld en zichzelf: "Wat ben ik toch geestelijk groot en machtig..." Dan wil hij met zijn filosofie en zijn geestelijk denken, dat toch alleen maar uiterlijk is, proberen de wereld te overdonderen. Zo iemand komt dan gaarne in gezelschappen, waar men hem eert, of haar de eerste plaats geeft vanwege haar buitengewone wijsheid en esoterisch inzicht. Maar dan komen er geen nieuwe impulsen meer. Het leven is uit de gedachten weg en wat blijft is alleen maar een smakeloos herkauwen van oude dingen, die men zelf eigenlijk al niet meer weet, die je metterdaad zeker allang vergeten bent en alleen nog in grote woorden weer naar voren brengt. Zo kun je nooit tot een waar inzicht komen. Bemerk je dat, dan zoek je een andere weg. Maar tot een waar inzicht kun je ook zeker niet komen, wanneer je steeds zo nederig blijft, dat niemand je ziet.

Er was ereis een mens die steeds maar weer tot zichzelf zei: "Ik ben toch wel een zeer groot zondaar". Zo deed hij boete jaar in, jaar uit, en steeds herhaalde hij nederig: "Ik ben een groot zondaar...", totdat hijzelf hiervan zo overtuigd was geraakt, dat hij zichzelf zei: "Wat geeft het eigenlijk, of ik steeds boete doe? Een zondaar ben ik toch. Laat mij dan met vreugde zondigen". Deze mens vernietigde dus door te grote nederigheid elke geestelijke mogelijkheid, die hij bezat. Ware esoterie, werkelijk zoeken naar innerlijke kennis is anders: je moet eenvoudig, zonder te pronken met wat je misschien bereikt hebt, maar het geleerde steeds weer in de praktijk brengende, in de wereld bestaan. Je moet in staat zijn voor geweld te buigen, wanneer het noodzakelijk is. Je moet ook in staat zijn rust en hulp te geven aan anderen, wanneer de tijd daartoe is gekomen. Ware esoterie is uiteindelijk door innerlijk zoeken en erkennen een eenheid met de wereld bereiken. Hierbij is niet het "IK", maar de samenhang van het "IK" met de wereld en al wat daarbuiten nog bestaat, wat werkelijk telt. Eerst zo kunnen wij werkelijk tot een verdere bewustwording komen.

Er was ereis een waterval, die van grote hoogte zich neerstortte op de stenen. Zij glinsterde in de zon en droeg haar eigen regenboog met zich. Zo leefde zij al ruisende en voelde zich zeer gelukkig. Tot op een goede dag een wijze zich bij de waterval neerzette en haar beschouwde. Toen vroeg hij haar - want hij was wijs genoeg om te weten, dat je ook kunt vragen aan dingen,

die niet met menselijke woorden antwoorden - "Waterval, waarom val je eigenlijk naar beneden? Waarom werp je je water in de diepte?"

De waterval begon daarover na te denken. Zo liet zij geen water meer op de stenen neervallen en de rivier verdroogde. Al het land aan de rivier die het water van de val verder droeg, verdroogde, omdat er geen water meer kwam. Maar of de uitdrogende rivier ook om water riep en kloeg, de waterval hield alle water boven, want zij wilde eerst weten, waarom zij viel, voordat zij verder ging met vallen. Het resultaat was een hele hoop ellende. Totdat de wijze weer eens een keer langs kwam en ziende, wat er met de waterval gebeurd was, tot haar sprak: "Is het niet beter eerst dat te zijn, waarvoor je geschapen bent en dan pas er over na te denken, waarom dit zo is?" Toen liet de waterval haar water weer neerstorten op de stenen, de landen werden vruchtbaar en de rivier stroomde juichende naar de zee. En de waterval? Al heeft zij het geheim nooit helemaal opgelost, zij was weer gelukkig.

Wanneer u in het leven staat en u houdt zich bezig met esoterie, dan is het belangrijk, wát u bent. Dat kunt u altijd wel te weten komen. Want wanneer je maar eerlijk tegen jezelf bent, weet je, wat je werkelijk bent, volgens eigen weten en bewustzijn. Dan weet je ook wel, wat je doen moet om in de wereld te kunnen beantwoorden aan alles wat goed is, wat voor jou goed is, volgens je beste weten. Heeft het dan zin erover na te denken, waarom je de dingen zo doet en waarom je de dingen zo ziet? Ongetwijfeld. Wanneer het je teminste niet van de daad weerhoudt. Want bepaal je je eerste tot de vraag, de gedachte, dan vergaat je leven en gaat alle mogelijkheid tot beleving en bewustwording voorbij. Neen, een mens moet niet alleen zijn eigen en juiste plaatsing in het leven weten te nemen, hij moet bovendien ook weten te aanvaarden, wat hij is. Ondanks alle vragen, die kunnen rijzen, moet hij dit alles dan bovenal in de praktijk brengen. Zo komt men verder. Teminste...

Er was ereis iemand, lang geleden, die geboren werd in een heel klein dorp, waar hij zich zeer gelukkig voelde. Op de duur lokte hem toch de grote wereld. In die tijd reisde men nog niet veel. Zo begon hij het grote avontuur en met zijn geld in een doek gewikkeld en op zijn borst verborgen, stapte hij op zijn ezeltje en reed wel twintig lange kilometer ver naar de grote stad. Daar mat een kleermaker hem een ander pak aan en hij zag er heel anders uit. Hij kocht een nieuwe hoed en voelde zich veel deftiger dan ooit tevoren. Met zijn ezeltje keerde hij terug naar het dorp, maar toen hij het zag, keek hij naar zijn nieuw gewaad en sprak: "Hier pas ik niet meer. Ik voel mij hier niet meer thuis." Na lang denken besloot hij de wereld in te gaan, opdat iedereen die belangrijk was, zijn schoonheid en grootheid zou kunnen zien. Zo doolde hij rond. Maar niemand sloeg acht op hem. Zijn mooie kleren gingen aan flarden en zijn hoed had hij al heel snel verloren. De laatste penning, die hij bezat, was allang omgezet in droog brood en water, toen hij eindelijk, verwaarloosd en verhongerd in zijn eigen dorp terugkeerde. Maar daar lachten de mensen hem nog uit ook. Treurig dacht hij toen na over zijn avontuur en sprak in zichzelf: "Wanneer ik ergens anders terecht was gekomen, was het nog niet zo erg geweest. Maar terug te keren na een mislukking, is wel het ergste, wat mij kan overkomen. Want hier in mijn eigen dorp dien ik alleen tot spot van hen, die ik mijn grootheid wilde tonen."

Je zou het ook nog anders kunnen zeggen.

Er was ereis een mens, die ontdekte, dat er op de wereld vele mooie en filosofische gedachten waren. Hij maakte zich deze eigen en ging er mee pronken. "Dit is nu mijn denken, mijn bewustzijn. Daarmede zal ik doordringen in de werelden, die binnen mijzelf verborgen liggen" zo sprak hij. IJverig begon hij in zichzelf door te dringen. Maar ja, hij zocht niet naar de waarheid. Hij zocht alleen maar naar methoden om nog mooier en beter te lijken, om nog meer met zichzelf tevreden te kunnen zijn, om nog meer over zijn bereikingen te kunnen pochen. Met al zijn denken kwam hij steeds weer op hetzelfde punt uit: "Ik moet beter worden". Van daar was hij trouwens uitgegaan ook. Maar hij is er nooit in geslaagd om ook werkelijk beter te worden, want om dat te bereiken had hij elke hinderpaal moeten overwinnen. Hij had niet moeten roepen: "Kijk toch eens, wat een mooie gedachten en wat een goede ideeën ik heb", maar hij had moeten zoeken naar de grote waarheid, die in ons allen verborgen ligt. Op die manier alleen kun je wat bereiken, kun je verder komen. Je moet de strijd aandurven met de mogelijkheden, die in je liggen. Teminste...

Er was ereis een duveltje. Een heel klein en onschuldig duveltje. Natuurlijk had het wel een gevorkt staartje, maar dat was nog niet spits en scherp. De horentjes waren nog niet helemaal volgroeid. Het was een leuk, klein en dartel dingetje. Zo'n lief klein duveltje, dat ten hoogste met

de vlammetjes speelt en voorzicht bij ome Joost een handje pek gaat stelen. Dat duveltje voelde zich in de warme hel zo prettig, dat het besloot eens te gaan kijken, of het ergens nog niet veel beter was. Toen de Heer Beëlzebub eens uit was geweest voor een potje verleiden op aarde en de deur open had laten staan... hup! Met een zucht en een vloek - want daar was het een duveltje voor - wipte de kleine naar buiten en nam de weg over de wolken, die naar boven voert. Zo kwam hij bij het grote hek van de hemelpoort terecht. Het keek eens tussen de spijlen door en dacht bij zichzelf: "Dit is zelfs nog beter dan thuis. Hier zou ik best willen wonen". Petrus, die medelijden kan hebben - zelfs met kleine en nog onschuldige duveltjes - keek even de andere kant op toen het kleine ding met zijn bokkenpootjes zo maar tussen de spijlen doorglipte. Zo kwam het duveltje in de hemel en voelde zich zeer gelukkig, maar na een tijdje ging het toch weer terug naar de hel. Weet u waarom? Het kon in de hemel nergens een ome Joost vinden, waarvan het een handje pek kon stelen.

Sommige mensen slagen erin door te dringen tot de werkelijke geheimen van de ziel. Zij leren de innerlijke werelden kennen met al hun licht en glorie. Maar zij zouden zo graag alle menselijke dingen en gewoonten met zich nemen en kunnen er niet toe komen datgene te verloochenen, wat een beperking van het wezen is, wat de vervolmaking van het wezen in de juiste vorm belet en tegenhoudt. Net als het duveltje; zij gooien alles, wat zij bereikt hebben overboord om terug te kruipen naar het oude sombere leven met alle problemen van dien. Dan worden zij ouder en spitsier, bitterder en scherper. Dan worden het grote, gemene duivels, die met de spitse vorken van hun eigen onvolkomendheden anderen in de ziel verwonden, omdat zij weten, dat zij hun eigen ziel en zaligheid verprutst hebben.

Esoterie betekent niet alleen maar het licht en het geluk vinden, het betekent ook alles prijs geven om het te kunnen behouden. Er zijn heel wat meer mensen gestruikeld over een kwestie van een paar dubbeltjes, of een heel klein beetje genot, dan over grote en belangrijke leerstellingen. Geloof u dat maar.

Tenminste...

Er was ereis een klein jongetje, dat innig wenste de maan te kunnen betreden. De maan lachte des avonds altijd zo vriendelijk door het raam. Hij vond het gewoon een uitnodiging. Daarom nam het jongetje zich voor om er heen te gaan. Helaas, al is dit dan ook een soort sprookje, er kwam toch geen maanfee, die hem meenam, reizende op een manenstraal. Toch bleef het jongetje van de maan dromen. Zijn hele leven wijdde het aan de maan. Toen eindelijk het ogenblik kwam dat de mensen een bemande raket naar de maan stuurden, was het jongetje - nu al een man - deel van de bemanning. Toen hij eindelijk voet op de maan zette, die nu helemaal niet uitnodigend glimlachte, maar somber en kaal was, sprak hij niet: "Wat is het stoffig, wat is dit licht- en stofloze monster een grote teleurstelling", maar hij juichte: "Ik heb de maan bereikt" en hij keek omhoog naar de sterren, want hij droomde er reeds van eens daarheen verder te gaan. Men zegt, dat hij op een dag ook werkelijk verder is gegaan. Maar hij is nooit terug gekomen. Want dit is een modern sprookje...

Het gaat er niet in de eerste plaats om, waar ons eerste doel, of ons eerste ideaal ligt. Wij kunnen altijd wel iets bereiken, wanneer wij de moed maar hebben te streven met heel ons wezen, heel ons leven, heel ons hart, heel ons denken. De wereld, die bij ons vanbinnen ligt, zien wij altijd weer buiten ons. Het jongetje zag niet de maan daarbuiten als een koud, wit hemellichaam, dat soms de romance bevordert en verder alleen maar tussen wolken doorgluurt. Neen, het jongetje zal heel iets anders: een schijf van goud, een lichtend land, vol van beloften. Daarom verlangde hij naar de maan. Daarom gaf hij heel zijn leven om haar te bereiken. Toen het doel misschien toch uiteindelijk een teleurstelling leek, sprak hij niet van mislukken, maar zei: "Ik heb teminste bereikt, wat ik wilde. Nu ik hier sta, zie ik zuiverder, hoeveel andere werelden er zijn".

Wie weet, wanneer dit sprookje toch nog eens werkelijkheid wordt, of zo'n jongetje niet ergens eens op een wereld komt met ijl omranke steden vol licht, waarin een wijzer en ouder volk hem leert, hoe te leven. Misschien vindt zo'n jongetje eens temidden van lusteloze droogten van een stofstorm omwoelde planeet de ene vijver, waarin een hemel zich spiegelt, waarbij vreemde wezens dromen en alle verwachting werkelijkheid wordt, wanneer je de moed hebt om verder te gaan. Is het uiteindelijk ons doel om alleen te streven? Het is zeker ook niet alleen ons doel om te bereiken. Wat wij moeten doen is streven en in het streven steeds opnieuw weer weten te bereiken. In de bereiking moeten wij ook steeds weer weten verder te streven. Vooral dat laatste is moeilijker dan je zo zou denken.

Tenminste...

Er was ereis, een heel lange tijd geleden, een samurai. Een besnorde, twee zwaarden dragende krijgsman uit het oude Japan. Hij was een grote held, deze samurai. Hij had zich ten doel gesteld om een geestenheir te verslaan, want zijn huis stond vlak langs de kust. Wanneer in de bossen soms de wolven huilden en de vossen hun spookgestalten opbouwden, zo kwam uit de zee drijvende op de nevelen, een vreemd geharnast leger en bedreigde de menselijke wereld. Of... dat dacht de samurai teminste. Zijn hele leven lang probeerde hij de aanvoerder van dit geheimzinnige leger uit de diepte uiteindelijk ten strijde te strekken.

Wanneer de nevelen opwelden langs de kusten, gordde de samurai zijn zwaarden aan en trad tot de grens tussen water en land, elke maal weer. Dan riep hij zijn uitdagingen naar de mistige verten. Zijn leven was een vreugdig leven. Want het gevaar, dat steeds weer dreigde uit de vreemde wateren, het gevaar, dat hij meende te zien voor zijn vaderland, hield hem wakker. Wanneer hij sliep, droomde hij van strijd en overwinning. Tot op een dag de grootste held van de zeegeesten het strand betrad. Druipend in zijn wieren wapenrusting aanvaardde hij ten laatste de uitdaging en zo begon de strijd. Zwaarden flitsten, voeten stampten heen en weer. Het scheen wel, of uit de zware nevelen onzichtbare scharen de helden van land en zee toejuichten, wanneer zij een goede slag deden. Lang duurde de strijd, van het begin van de avond vochten zij tot de morgen, toen de zon met het laatste bloed van de nacht het water kleurde. Juist voor de eerste zonnestraal flitsend de dag verkondigde, werd de held in het wierenharnas getroffen. Bloedend stortte hij neer en werd naar de diepte terug gedragen door de wit gekopte golven.

De samurai juichte. Hij had voor zijn volk, zijn keizer en zijn God iets bereikt. Zo zette hij zich neer en dacht na over zijn zegepraal. Maar er kwamen geen legers meer uit de zee. Nooit meer dreven er dreigende gestalten meer tussen de nevels, nooit meer reden vreemde ridders aan zijn huis voorbij op witte paarden, gemaakt uit schuimende golven. Het was stil en rustig rond hem. Omdat hij steeds dacht aan de behaalde overwinning en droomde van een nieuwe strijd met het vreemde volk der zeegeesten zag hij niet, hoe achter hem de vossen hun magisch spel speelden. Vossen zijn vreemde, magisch begaafde wezens in Japan. In de schaduw van de nacht bouwden zij hun spookhuizen en geen reiziger meer was in staat nog de juiste plaats te bereiken, waar de samurai woonde. In menselijke gestalte gehulde vossen dwongen zijn trouwe vrienden om heen te gaan, maar hij bemerkte niets. Eindelijk bleef hij alleen in zijn feestelijk huis aan de kust. Elke avond, weer dansten de vossen honend rond zijn huis, een rij van spottende geesten, die het gedane werk als tot niet maakten.

De samurai droomde van komende strijd en behaalde overwinning. Een jonge man echter herinnerde zich de grote strijder. Hij drong onder duizend voorzorgen door tot het huis, spook-verpeste gebieden trotserende. Hij riep de samurai en waarschuwde hem: "Heer, de vossen zijn meester van dit gebied. Ook u bedreigen zij. Zij bouwen vele vreemde huizen in de nacht, met lichten en in menselijke gestalten lokken zij de mensen. Niemand kan u meer bereiken. Heer, gij zijt afgesneden van het Heilige Rijk, dat u zo dierbaar is." Maar de samurai peinsde wat en sprak: "Wanneer het heir uit de zeeën nog eens terug zou komen op deze kusten... O, ik zou ze weer verslaan...", en droomde van strijd en overwinning. Zo ging het door tot op de dag, dat hij stierf, vergeten door een ieder, verworpen door de geesten van zijn voorouders, zonder licht, stervend temidden van huilende wolven, die zonderlinge dansen rond hem dansten, en vossen, die zich tot vreemde, wonderlijke mensengestalten toverden en glimlachten. Toen hij stierf, weende zelfs de wind niet. Alleen de vossen gebaarden hem een spottende, haast vrolijke rouw. Zo ging het de samurai.

Zo gaat het met de mens die esoterisch durft te streven, een doel zich stelt, maar na het bereikt te hebben niet onmiddellijk verder gaat en uitziert naar een volgend doel. Weet u, vrienden, esoterie is niet een overwinning, waarbij men na het bereiken tevreden kan terug zien zonder meer. Het is een strijd tegen jezelf, die altijd voortduurt, tot je de kern van het Al hebt gevonden, dat woont in jezelf, tot je de vonk Gods kent, waaruit je bent ontstaan, de kosmos leert begrijpen, waaruit je eens bent geboren.

Er was ereis een kluizenaar, die eenzaam in het woud woonde en tussen de bomen bad en werkte en wijsheid vergaarde. Toen echter het woud hem niets meer openbaarde en zelfs de woestijn niet meer tot hem sprak uit zijn ijle leegte, wierp hij het kluizenaarskleed af. Hij ging naar de steden, werkte en handelde, werd rijker en wijzer. Toen ook dit hem geen wijsheid baarde, trok hij verder als zwerver. Ook hierin leerde hij veel. Hij overwon alle schimmen en schaduwen, die het leven van de armen bedreigen. Toen ook dit hem geen wijsheid meer kon geven, baande hij zich een weg tot op de hoge bergen, waarop de Goden wonen. Staande op besneeuwde toppen, ver boven de wolken, sprak hij met de grote geesten van het heelal. Tot er ook daar geen wijsheid

meer was, die hij aanvaarden kon. Toen hij terugkeerde tot de wereld, was het hem, als droeg hij zijn vredige kluis met zich. In die kluis leefde hem een Licht der Wijsheid, waarin hij alle wereld zag en beleefde. Lang dacht hij hierover na. Ten laatste sprak hij: "Zie, dit alles ben ik. Ik ben deel van de wereld, zoals alle wereld deel is van mij". Toen vervaagde alle beelden, er bleef slechts licht, dat zich uitspreidde over de hemelen, tot alle werelden en sferen erdoor werden beroerd. De oneindigen juichten, omdat wijsheid was geopenbaard aan al het zijnde in de ziel van een mens.

Er zijn vele dingen op de wereld, die je moet leren kennen, moet durven overwinnen. Wanneer een deel van het leven je niets meer geeft, dan moet je uitgrijpen naar een volgend deel. Nooit herhalen, niet voortgaan in sleur. Zeg: "Dit ken ik, dit heb ik geleerd. Het geeft mij geen nieuw en beter begrip meer, dus zoek ik een ander doel, een nieuwe wijsheid, een nieuw begrip. Eens zal ik een wijsheid bereiken, die mij in staat stelt alles opzij te zetten en slechts te zijn, wat ik was in den beginne. Dan zal ik zijn, wat ik buiten eigen weten om altijd voor God ben geweest: een deel van de oneindigheid. Eerst dan heb ik mijn doel bereikt."

Vrienden, dit alles lijkt u misschien wat erg populair. De inhoud echter is rijk. Bedenk: esoterie bestaat niet uit het mompelen van geheimzinnig klinkende woonden, of in meditatie te dromen zonder te weten wat en waarom. Ware esoterie is steeds jezelf onthullen, wat je werkelijk bent. Om dit te kunnen doen, moet je eveneens de waarheid omtrent de wereld onthullen en begrijpen, wat zij voor je is en betekent. Het enige, wat zin heeft in het leven, is bewustzijn, weten. Wanneer het weten ver genoeg doordringt, kan het worden tot Licht, het erkennen en uitdrukken van God binnen ons wezen. Daardoor kunnen wij bewust de plaats in de Schepping innemen, die God ons eens heeft gegeven. Ik zal nu mijn betoog eindigen.

Goedenavond.

(Laatste bladzijde verkort)